

die, na onder meer een twintig jaar griffier van de Staten van Drenthe te zijn geweest, van 1904 tot 1922 als vrijzinnig democraat lid van de Eerste Kamer was. De daarop volgende zus werd de echtgenote van L. van Hasselt, die van 1890 tot aan zijn vroege dood in 1900 rijks-archivaris van Overijssel zou zijn.<sup>19</sup>

In de tijd dat H.W.S. opgroeide, en ook gedurende haar latere leven, was de hervormde gemeente van Tiel overwegend modern. Anders dan bijvoorbeeld in Amsterdam lukte het de orthodoxen daar niet door middel van de in 1867 ingevoerde kerkelijke verkiezingen de macht over te nemen. Ten tijde van ds J. Brummelkamp, zoon van de bekende afgescheiden voorman en hoogleraar A. Brummelkamp, was er een open relatie tussen deze orthodoxen en de christelijke gereformeerde gemeente ter plaatse. Nadat Brummelkamp jr in 1870 was overgegaan naar de Hervormde Kerk werd de situatie langzamerhand anders, hoewel de christelijke gereformeerde kerkeraad nog in de jaren tachtig bij afwezigheid van de eigen predikant orthodoxe hervormden liet voorgaan. Pas nadat de Tielse christelijke gereformeerden in 1892, ten gevolge van de landelijke Vereniging met Kuypers dolerenden, waren opgegaan in het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland, stokten de vroegere contacten tussen orthodoxe hervormden en gereformeerden geheel. Een nieuwe predikant, die in 1891 gekomen was, hield zich strikt aan de gereformeerde kerkorde.<sup>20</sup> Ook H.W.S. was duidelijk in haar optreden, zoals vooral blijkt uit de voorwaarde die zij in 1903 stelde voor steun aan het protestants-christelijke onderwijs ter plaatse. De orthodoxe hervormden, waaronder zijzelf, moesten beslist een duidelijke plaats krijgen in het bestuur van de eertijds door de christelijke gereformeerden gestichte school, ook al moesten andere bestuursleden daarvoor wijken. De verzuiming die bij die gelegenheid geuit werd door een gereformeerde – ‘dat wij onder de macht van feminisme en kapitalisme zullen komen en aldus van onze vrijheid zullen inboeten’ – doet denken aan de bovenvermelde uitlatingen van Kuyper in zijn strijd voor meer democratie in de kerk. H.W.S. verscherpte aldus ook van haar kant de scheidslijn tussen hervormd en gereformeerd. De in 1900 aangetreden gereformeerde predikant G. Keizer, die beslist niet in alles Kuyper volgde, had zich in dezen maar te voegen.<sup>21</sup>

De hier gesignaleerde anti-gereformeerde houding van H.W.S., die waarschijnlijk ook een rol speelde bij haar doen en laten in de vrouwenbeweging, zou wel eens mede ingegeven kunnen zijn door haar verwantschap. Een oom van haar, W.F.H. baron van Balveren, was gehuwd met S.C. gravin van Bylandt, een der dochters van O.W.A. graaf van Bylandt, heer van Mariënwaerdt, die in de jaren zestig het

19. Zie voor de vindplaatsen van deze gegevens Wapenaar, ‘H.W. Spiering’, noot 2.

20. J. van Miert, *Wars van clubgeest en partijzucht. Liberalen, natie en verzuiming, Tiel en Winschoten 1850-1920*, Amsterdam 1994, m.n. 48.

21. G. Keizer, schoonzoon van de Kamper hoogleraar M. Noordtzijs, promoveerde enkele maanden voor zijn intrede te Tiel, zeer tegen de zin van Kuyper, niet aan de Vrije Universiteit, maar aan de Universiteit van Lausanne.